

4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗЯХ

УДК 657

Проф. С.І. Лебедевич, д-р екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

КОНЦЕПЦІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ ПРИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Відображено концепцію трансформації обліку та аудиту витрат з виокремленням екологічних витрат підприємств на базі раніше розробленої концепції екологізації бухгалтерського обліку в Україні, комплексне дослідження якої підтвердило повну придатність для відображення в обліку і звітності екологічних витрат. Розроблено основні засади трансформації аудиту витрат, зокрема екологічних, згрупованих за видами діяльності та включених у виробничу собівартість продукції (робіт, послуг) підприємств.

Ключові слова: концепція, трансформація, облік, аудит, витрати, екологізація, екологічні витрати.

Вступ. На сучасному етапі розвитку нашої країни різко загострилась необхідність негайного реформування, реорганізації управління економікою. При цьому потрібно обов'язково враховувати не тільки економічну, а й екологічну кризу. Тобто актуалізувалась проблема проведення реформ на еколого-економічних засадах, у напрямі формування ефективної системи еколого-економічного управління й екоменеджменту підприємств.

Впровадження дієвого еколого-економічного управління і менеджменту безпосередньо залежить від адекватної еколого-економічної інформації, тобто від ефективності екологізації вітчизняної обліково-звітної системи. Передусім потрібна трансформація обліку й, відповідно, аудиту витрат підприємств і організацій України з виокремленням їх екологічних витрат.

Для реалізації концепції трансформації обліку та аудиту витрат щодо діючої обліково-звітної системи є достатні передумови. Розроблено теоретико-методологічні засади еколого-економічного менеджменту. У цій царині важливі праці таких науковців, як: В.Б. Буркинський, О.О. Веклич, Т.П. Галушкіна, В.М. Геєць, З.В. Герасимчук, Л.С. Гринів, В.А. Євтушенко, В.С. Кравців, О.Є. Кузьмін, В.О. Лук'янихін, Л.Г. Мельник, Є.В. Мішенік, В.М. Навроцький, Ю.М. Саталкін, В.Я. Шевчук та ін. [1]. Розроблено методичні підходи до виокремлення, класифікації та обліку екологічних витрат, зокрема у працях таких науковців, як: Л.Ф. Кожушко, О.М. Кондратюк, Л.Г. Мельник, Г.Д. Попова, П.М. Скрипчук, Ю.Ю. Туниця, В.А. Фостолович та ін. [2]. Розроблено концепцію екологізації бухгалтерського обліку в Україні [3]. Проте в зазначених наукових працях немає концепції трансформації обліку та аудиту витрат при екологізації вітчизняної економіки, зокрема екологічних витрат.

Метою роботи є відображення результатів здійсненого спеціального дослідження й розроблення концепції трансформації обліку та аудиту витрат у рамках реалізації концепції екологізації обліково-звітної системи України.

Основні завдання:

- проведення комплексного дослідження потенціалу трансформації обліку та аудиту витрат з виокремленням екологічних витрат у рамках концепції екологізації вітчизняного бухгалтерського обліку;
- розроблення концепції трансформації обліку та аудиту витрат;
- розроблення доповнення до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" щодо екологічних витрат.

Викладення основного матеріалу дослідження. Комплексне дослідження потенціалу обліку та аудиту витрат з виокремленням екологічних витрат здійснено в рамках розробленої концепції екологізації бухгалтерського обліку з урахуванням загальних тенденцій на базі підприємств лісового господарства [2, 4]. Розроблена концепція екологізації бухгалтерського обліку і фінансової звітності передбачає впровадження в діючу обліково-звітну систему підсистем аналітичного екологічного обліку [3]. При цьому у запропонованому Доповненні до Плану рахунків бухгалтерського обліку [4] екологічні витрати підприємств і організацій поділяють на дві великі групи: капітальні та поточні.

Для обліку капітальних екологічних витрат передбачені аналітичні рахунки на синтетичних рахунках 14, 15, 18 (клас 1), 50, 53 (клас 5). Для обліку поточних екологічних витрат запропоновано екологічні аналітичні рахунки за усім рядом синтетичних рахунків:

- 13 (клас 1);
- 20, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29 (клас 2);
- 34, 36, 37, 38 (клас 3);
- 44, 47 (клас 4);
- 60, 61, 63, 64, 65, 66, 68 (клас 6);
- клас 8;
- клас 9;
- 09 (клас 0).

У Доповненні до Переліку додаткових статей фінансової звітності теж відображається стан і рух екологічних витрат підприємств і організацій [4], зокрема запропоновано статті: 1006, 1041, 1102', 1103', 1104', 1111, 1112, 1121, 1126, 1131, 1137, 1156, 1171, 1516, 1522, 1601, 1611, 1616, 1621, 1626, 1631, 1636, 1646, 1651, 1691, 2051, 2131, 2151, 2183, 2251, 2256, 2271, 2301, 2501, 2506, 2511, 2516, 2521. Таким чином, розроблені доповнення до обов'язкових регламентів з бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємств і організацій України цілком придатні для трансформації обліку витрат, зокрема повністю вичерпують усі потреби в бухгалтерських рахунках і статтях фінансової звітності для відображення екологічних витрат.

Концептуально трансформацію обліку витрат вітчизняних підприємств і організацій потрібно здійснювати в рамках діючої обліково-звітної системи із впровадженням спеціальних екологічних аналітичних рахунків до зазначених синтетичних рахунків. Це забезпечує єдиний еколого-фінансовий облік на базі принципу подвійного запису та адекватне відображення екологічних витрат за зазначеними статтями форм № 1 і 2 чинної фінансової звітності. Трансформація обліку витрат при екологізації економіки країни зумовлює необхідність трансформації господарського контролю, зокрема найефективнішої його форми – аудиту.

Вважаємо, що метою трансформованого аудиту витрат діяльності підприємств і організацій є встановлення достовірності первинних даних щодо накопичення і списання витрат діяльності, виокремлюючи суто екологічні витрати, повноти і своєчасності відображення первинних даних в облікових регістрах та зведених документах, зокрема запропонованих доповненнях до додаткових статей фінансової звітності, правильності ведення обліку витрат діяльності, аналітичного екологічного обліку згідно із запропонованими доповненнями до чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку. Визначено об'єкти аудиту, зокрема для підприємств лісового господарства [5, с. 127]. Аналогічні об'єкти для підприємств і організацій інших секторів економіки України.

Під час аудиту витрат до предметної області дослідження, на нашу думку, передусім потрібно віднести інформацію про: технологію виробництва; виробниче обладнання; структуру управління. Детальному дослідженню, на наше переконання, підлягають також:

- посадові інструкції облікового персоналу;
- первинні документи;
- облікові регістри, зокрема аналітичного екологічного обліку;
- звітні форми, зокрема доповнення до Переліку додаткових статей фінансової звітності;
- положення та інформація персоналу підприємства;
- наказ про облікову політику, особливо щодо екологічного обліку.

Запропоновано програму аудиту витрат діяльності лісгосподарського підприємства [5, с. 128]. Аналогічно є програма аудиту витрат для будь-якого підприємства. Розроблено також програму аудиту виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) з виокремленням екологічних витрат підприємства.

Внаслідок проведеного дослідження й здійснених прикладних наукових розробок актуалізувалась потреба коригування чинної нормативної облікової бази. Розроблені концепції екологізації бухгалтерського обліку та трансформації обліку та аудиту витрат при екологізації економіки України було втілено у запропонованому нами Доповненні до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" щодо екологічних витрат. Оригінальність наших розробок визнана Рішенням Державної служби інтелектуальної власності України і видачею Свідоцтва про реєстрацію авторського права [5].

Зазначені напрацювання вичерпно доповнюють всі положення чинного Національного П(С)БО 16 "Витрати", починаючи зі запропонованого визначення екологічних витрат, завершуючи організацією їх обліку паралельно з обліком всіх витрат підприємств, включаючи їх класифікацію і розподіл за елементами і видами діяльності.

Висновки. Таким чином, розроблена концепція трансформації обліку та аудиту витрат з виокремленням на аналітичному рівні екологічних витрат підприємств на базі раніше запропонованої концепції екологізації бухгалтерського обліку в Україні дає змогу без принципових труднощів теоретичного, методологічного і прикладного характеру адаптувати діючу національну обліково-звітну систему до потреб еколого-економічного управління всіх секторів економіки країни в адекватній інформації щодо екологічних витрат.

Література

1. Лебедевич С.І. Теоретико-методологічні засади формування галузевої системи екологічного менеджменту підприємств: монографія. – Львів: Вид-во "Ліга-Прес", 2008. – 340 с.
2. Лебедевич С.І. Обліково-аудиторське забезпечення лісгосподарських підприємств для сталого розвитку України: монографія / С.І. Лебедевич, Н.М. Клим, Х.Р. Хомик. – Львів: Вид-во "Ліга-Прес", 2014. – 268 с.
3. Лебедевич С.І. Концепція екологізації бухгалтерського обліку в Україні / С.І. Лебедевич // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.10. – С. 153-158.
4. Лебедевич С.І. Доповнення до обов'язкових організаційних регламентів з бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємств і організацій України щодо їх екологізації: [а.с. № 51432 від 26.09.2013, заяв. № 51105 від 17.06.2013].
5. Лебедевич С.І. Доповнення Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" щодо їх екологічних витрат: [а.с. № 57494 від 28.11.2014, заяв. № 57882 від 03.10.2014].

Лебедевич С.І. Концепция трансформации учета и аудита затрат при экологизации экономики Украины

Отобразена концепция трансформации учета и аудита затрат с выделением экологических затрат предприятий на базе ранее разработанной концепции экологизации бухгалтерского учета в Украине, комплексное исследование которой подтвердило полную пригодность для отражения в учете и отчетности экологических издержек. Разработаны основные принципы трансформации аудита затрат, в том числе экологических, сгруппированных по видам деятельности и включенных в производственную себестоимость продукции (работ, услуг) предприятий.

Ключевые слова: концепция, трансформация, учет, аудит, расходы, экологизация, экологические издержки.

Lebedevich S.I. The Concept of Transformation of Accounting and Audit Costs during Economy Greening in Ukraine

The concept of transformation of accounting and audit costs for distinguishing environmental costs of enterprises based on previously developed concept of greening accounting in Ukraine is designed. A comprehensive study proved it to be suitable for recording and reporting environmental costs. The basic principles of transformation audit costs, including environmental, grouped by activity and included in the production cost of goods (works, services) companies are developed.

Keywords: concept, transformation, accounting, auditing, cost, greening, environmental costs.

УДК 65.012.8

*Проф. О.В. Ареф'єва, д-р екон. наук –
Національний авіаційний університет*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Спираючись на офіційну статистичну інформацію щодо результатів господарської діяльності вітчизняних підприємств, доведено пріоритетність розроблення методичних засад управління фінансовою безпекою. Визначено ключові підходи до трактування поняття "фінансова безпека підприємства", що дало змогу шляхом узагальнення поглибити його трактування із врахуванням специфіки ведення бізнесу в нашій країні. Визначено перелік ключових зовнішніх і внутрішніх загроз для фінансової безпеки вітчизняних підприємств, врахування яких дає змогу удосконалити процес управління цієї складової економічної безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, загроза, рентабельність, прибуток.